

РЕФОРМУВАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ ЧАСУ

Розбудова нової української школи має за мету підвищення якості й конкурентноспроможності освіти в нових економічних, соціокультурних умовах, інтеграцію її до європейського та світового освітнього простору. Ключовим напрямом державної освітньої політики, що визначений Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, є забезпечення неперервності освіти, що трактується як взаємозв'язок, взаємоузгодженість і перспективність усіх її компонентів, зокрема, мети, змісту, методів, організаційних форм навчання на суміжних щаблях освіти [3, с. 2-3].

У відповідності до законодавчих, нормативно-правових актів, що розробляються в Україні, Концепції «Нова українська школа», проектів Закону «Про освіту», Стандарту повної загальної середньої освіти – однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти є реалізація принципу наступності. Педагогічна наука розглядає наступність як один з основоположних дидактичних принципів, що передбачає зв'язок і узгодженість ступенів та етапів навчально-виховного процесу при переході від одного року навчання до наступного [1, с. 227].

Неперервність освіти бере свій початок із забезпечення наступності між першими двома ланками – дошкільною освітою та початковою школою. Зазначена проблема була предметом вивчення у працях Я.А.Коменського, К.Ушинського, В.Сухомлинського, С.Русової, Є.Тіхєєвої, Ш.Амонашвілі, О.Запорожця, Г.Люблінської та багатьох інших. Дослідники Л.Артемова, І.Бех, Н.Ветлугіна, Л.Виготський, В.Мухіна аналізували особливості старшого

дошкільного дитинства як найбільш відповідального періоду, в якому закладаються основи особистості, відбувається входження в життя суспільства. Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури засвідчує, що питання пошуку нових освітніх технологій у реалізації наступності досліджувалось М.Антонець, А.Богущ, Г.Беленькою, Н.Гавриш, Т.Гущиною, О.Коваленко, О.Кононко, А.Курлат, О.Савченко, Н.Пономарьовою та ін.

В умовах реформування системи освіти, розробки концептуальних положень, що покликані змінити сутність освітнього процесу, винятково важливо всебічно і правильно забезпечувати наступність початкової школи з дошкільним періодом розвитку дітей, враховуючи, що кожен попередній етап життя створює передумови для наступного, тому справедливим є вислів, що початкова школа виростає з дошкілля [5, с. 19]. Наступність та взаємодія утворюють простір для реалізації в педагогічному процесі дошкільного навчального закладу і початкової школи єдиної, динамічної та перспективної системи, спрямованої на безкризовий розвиток дітей у новій для них соціальній ситуації – шкільному навчанні.

Досліджуючи проблему впровадження принципу наступності у діяльності перших ланок системи безперервної освіти науковці А.Богущ, О.Савченко визначають такі її напрями:

- науково-теоретичний – наукове обґрунтування, розроблення та реалізація концепції діяльності, спрямованої на розвиток дитини;
- освітній – здійснення ступеневої освіти, починаючи з дошкільного закладу, забезпечення наступності стандартів, програм, навчальних планів дошкільного закладу і школи, їх узгодження та оптимізація;
- дослідницько-практичний – апробація авторських розробок, нових форм і методів роботи з дітьми в освітньому процесі дошкільного закладу та школи;
- організаційно-управлінський – організація й планування роботи дошкільного закладу і школи, координація діяльності всіх ланок освітніх закладів.

Система неперервної освіти, за твердженням О.П. Якубенко, повинна носити державно-суспільний характер та забезпечувати, насамперед, наступність концепцій, стандартів освіти та освітніх програм [6, с.23]. Реформа освіти в

Україні започаткована ухваленням Концепції «Нова українська школа», що визначає ідеологію змін в освіті, базові тенденції її модернізації. Працівники початкової школи детально опрацьовують цей визначальний документ із метою подальшого вироблення перспектив діяльності; педагоги дошкільних закладів мають трансформувати зміст Концепції на дошкільну галузь. Реалізуючи цей виклик, в основу здійснення наступності покладаються ключові позиції Концепції: формування життєвих компетентностей, реалізація ідей педагогіки партнерства, впровадження принципу дитино центризму, наскрізний процес виховання, мотивування до якісної педагогічної діяльності [2, с.7-8].

Важливим кроком реформування є розроблення і впровадження Стандарту початкової освіти. Це системний і динамічний процес, в якому беруть участь представники академічних кіл, вчителі, дошкільні працівники, громадськість, батьківська спільнота. Дошкільна галузь, що перебуває сьогодні в очікуванні оновлення стандарту дошкільної освіти, має активно долучитись до обговорення проекту Стандарту початкової школи. При цьому головний акцент слід зробити на визнанні особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до розв'язання оновлених завдань дошкільної та початкової освіти.

Пропонований Стандарт і його похідні – освітні та навчальні програми – активізують процеси якісних змін у змісті освіти. У проекті Стандарту закладено два важливих чинники, що впливають на якість освіти: ключова роль педагога, який стане провідником змін, і широкі права та повноваження для освітніх установ та освітянських спільнот. Р.Шиян, координатор проекту «Нова українська школа», зазначає, що саме це твердження є одним із ключових викликів, який потребуватиме здійснення пропедевтичної роботи з популяризації змін та виявлення ризиків, очікуваних у процесі впровадження Стандарту.

Наступність у змісті початкової та дошкільної освіти має забезпечити взаємозв'язок програм, що відображають логіку розгортання освітнього процесу. Загострює зазначену проблему невідповідність низки позицій: триває розробка державної програми для початкової школи, проте залишаються без змін програми дошкільної освіти; пропонується надання повноважень школам та учительським

спільнотам щодо укладання власних освітніх та навчальних програм; у дошкільній галузі аналогічні процедури не вироблені. Отже, невідповідність змісту програм перших двох ланок та невизначений формат створення програмового забезпечення в дошкільній галузі ускладнюють проблему наступності.

Робочою групою з укладання Стандарту загальної середньої освіти пропонується алгоритм його впровадження, що передбачатиме три основних складових: опрацювання концептуальних засад, структури та змісту Стандарту та програм; навчання педагогів розробці освітніх програм, навчальних планів і програм відповідно до потреб та можливостей дітей та установ освіти; формування компетентностей в умовах педагогіки партнерства [4, с.23]. Даний алгоритм слід розглядати як програму дій педагогічних колективів дошкільних закладів та початкових шкіл, що виробляє нові підходи до забезпечення наступності, передбачає єдність методології розуміння і збереження цінностей дитинства, гуманізації навчання.

Критичними елементами, що уповільнюють реалізацію принципу наступності дошкільної і початкової освіти, є відсутність системи мотивацій педагогів, стимулювання інноваційної діяльності; невідповідність між потребами та реаліями у формуванні професіоналізму; особливим викликом неминуче стане розбудова культури співпраці в освітянських спільнотах [4, с.4, с.22]. Реформою освіти у відповідь на означені виклики передбачено низку стимулів для особистісного і професійного зростання, суттєві зміни й процесі й змісті освіти дорослих [2, с.16].

Сучасна педагогічна наука визначає три компоненти професійного розвитку, що допоможуть об'єднати зусилля вихователів дошкільних навчальних закладів та вчителів початкової школи й реалізації проблеми неперервності освіти: використання апробованих та визнаних ефективними моделей професійного зростання, що формуватимуть відповідні компетентності, необхідні для переорієнтації на ключові компоненти нової школи, посилення співпраці на рівні установ та між установами освіти за можливості визначення педагогами

власної траєкторії професійного зростання, створення інноваційних онлайн-продуктів із використання офісних програм, Internet-ресурсів та хмарних технологій.

Кардинальні зміни освітнього простору України створюють нову ситуацію щодо реалізації принципу наступності. Наскільки успішно дві перших ланки освіти зможуть відреагувати на сучасні виклики, настільки швидко і масштабно відбудуться позитивні зміни відповідно до вимог часу, потреб суспільства, кожної людини.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С.Гончаренко. – Київ: Либідь. – 1997. – с. 227.
2. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf> – Назва з екрану.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> – Назва з екрану.
4. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. – Львів, 2016. – 64 с.
5. Савченко О.Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра / О.Я.Савченко. – Київ: Педагогічна думка, 2014. – С.19–22 .
6. Якубенко О.П. Неперервна освіта: реалії та перспективи / О.П.Якубенко // Інформаційний бюлетень. – Київ. – 2010. – №1. – С. 23–29 .